

Joris van Severen: zijn persoon, zijn gedachten, zijn invloed, zijn werk. Jaarboek 7, leper, Studiecentrum Joris van Severen, 2003, 208 pp., ill., € 27, ISBN 90-76057-07-9.

Dit jaarboek bevat twee bijdragen die van belang zijn voor de geschiedenis van de Vlaamse beweging. Daniël Vanacker komt terug op 'de mythe van de 80 %' als aandeel van de Vlamingen in het IJzerleger. In de jaren tachtig was daarover een debat gevoerd, toen de traditionele flamingantische voorstelling daaromtrent was aangevochten door een beperkte telling van F.E. Stevens. De telling van een ruimere steekproef door Luc Schepens leverde een hoger percentage dan dat van Stevens, maar toch ver onder de 80. Twee grondige onderzoeken hebben dan het debat tijdelijk beëindigd. Luc De Vos berekende, in *Het effectief van de Belgische Krijgsmacht en de militiewetgeving, 1830-1914*, dat er op 4 augustus 1914, 59,28% Vlamingen onder de wapens waren. Dat was 2% méér dan de volkstelling van 1910 zou doen vermoeden, omdat onder het stelsel van loting en plaatsvervanging, dat tot 1909 gegolden had, er meer Vlamingen dan Walen zich aanboden als vrijwillig plaatsvervanger.

Een telling van het aantal gesneuvelden door Hans Keymeulen bracht aan het licht dat van 1915 tot 1918 het percentage Vlamingen onder de doden bijna 70 bedroeg. De resultaten van dit onderzoek werden gepubliceerd in het *Belgisch Tijdschrift voor Militaire Geschiedenis* van 1988, en ook samengevat in *Wetenschappelijke Tijdingen* van dat jaar, pp. 142-145. Verscheidene factoren werden aangevoerd voor de grote toename van het Vlaamse aandeel: een militieklasse 1914 kon in Wallonië niet meer gelicht worden; de volgende klassen konden alleen gelicht worden in het onbezette West-Vlaamse gebied en onder de vluchtelingen en vrijwilligers die vooral vanuit Vlaanderen talrijk waren in en via het neutrale Nederland; soldaten uit het geïndustrialiseerde Wallonië kwamen meer dan evenredig terecht in technische diensten en in de wapenfabrieken. En vooral hetgeen verontwaardiging wekte onder de Vlaamsgezinden: wegens de Franstaligheid van het leger waren de Walen bevoorrecht voor de veilige bureau-plaatsjes, evenzeer als voor de bevorderingen.

Vanacker toont aan, met de bijzonder grote kennis van het bronnenmateriaal die we van hem gewoon zijn, hoe vanaf 1915 het bewustzijn groeide van de Vlaamse oververtegenwoordiging in de vuurlinie, die door de legerleiding en de regering niet werd ontkend. De vele tientallen bemerkingen en klachten daarover verdichtten zich rond het getal '80 %', dat in de collectieve herinnering (of mythe) van de Vlaamse beweging is blijven leven, onbetwist tot aan het genoemde debat in de jaren tachtig.

Vanacker is zozeer onder de indruk van de inderdaad indrukwekkende verzameling gegevens die hij heeft verworven, dat hij besluit dat die mythe of collectieve herinnering 'geen' vertekend beeld gaf van de taalverhoudingen in de loopgraven aan de IJzer. Dat bewijst nog maar eens, hoe sterk mythen wel zijn. Maar al die

klachten – waarvan de grote meerderheid propagandistisch geïnspireerd – wegen mijns inziens niet op tegen de nauwkeurige telling van Keymeulen, waarin Vanacker geen relevante tekorten aanwijst.

Een tweede belangwekkende bijdrage in dit jaarboek is de uitgave, door Sam Van Clemen, van *De briefwisseling tussen Joris van Severen en Frederik Carel Gerretson*. Het gaat om twaalf brieven, van november 1928 tot november 1932. Aanleiding was de fameuze rede die Van Severen in het parlement zou houden in het amnestiedebat van november-december 1928. Die rede werd in de nationalistische partij op voorhand besproken, tot in Nederland toe, en Gerretson kwam tussenbeide opdat Van Severen vooral geen verontschuldiging voor het activisme zou aanvoeren, maar “*de volle absolute gerechtvaardigheid*” ervan zou beklemtonen. Hij wilde geld ter beschikking stellen om de rede met “*La Belgique, qu’elle crève*” op grote schaal te verspreiden als bijlage bij zijn dagblad *De Schelde*. Maar de hoofdredacteur Herman Vos wilde niet omdat hij een massale steunbetuiging zocht voor de Bormsverkiezing. Gerretson uitte zijn bekommernis over de evolutie van Vos, weg van het anti-belgicisme waar het Gerretson om te doen was. Hij zette in april 1931 wel uiteen dat de gematigde Vos en de steile Van Severen beiden nodig waren (voor de vernietiging van België), net zoals in het activisme de Unionisten en de Radicalen (met die laatsten bedoelde hij: de pan-Germanisten van Jong-Vlaanderen).

Na deze publicatie wordt het nog moeilijker dan tevoren om vol te houden dat de Hollandse Grootnederlanders alleen culturele bedoelingen hadden.

. [LODE WILS]